

augusztusában azonban kiderült: Vermer nemcsak hogy életben van, hanem névváltoztatási kérelmet adott be az ország másik végében. Az érdemrendet visszavonták, az érdemrmet pedig végül személyesen nyújtották át neki 1958 szeptemberében.

Fatális véletlenekkel és szervezetlenséggel tarkított összecsapásokra, elkeseredett tűzharcra számos példa akadt az 1956-os forradalom napjaiban, ahogyan sajnos néhány más lincselés is történt (lásd Ózd, Miskolc). A Köztársaság téri ostrom valójában egy volt ezek közül a tragikus események közül, különös jelentőséget és máig ható szimbolikus erőt a kommunista propagandától nyert. A belügyi apparátus és Hollós–Lajtai alapos munkát végzett: nemcsak a Kádár-rendszer egyik ideológiai alappilléret állították fel, hanem a forradalom emlékét is beárnyékoló mítosz-szörnyeket teremtettek, amelyek két évtizeddel a diktatúra bukása után is képesek befolyásolni az 1956-ról szóló közbeszédet. Tulipán Éva könyve nem az első, és nem is az utolsó azon vállalkozások között, amelyek a propaganda-legendák megcáfolásán fáradoznak; monográfiája azonban több fontos kérdésben közelebb vitt minket a megoldáshoz, a történetek jobb megértéséhez.

Germuska Pál

DR. CZANK LÁSZLÓ – KOJANITZ LÁSZLÓ – DR. VÖRÖS MIKLÓS (SZERK.)

KATONAI ALAPISMERETEK

(Zrínyi Média, Budapest, 2011. 421 o.)

A Katonai alapismeretek című oktató jellegű munka a Magyar Honvédségről megjelent legfrissebb, átfogó jellegű gyűjteményes mű, mely a szerkesztőbizottság azonos címen megjelent, 2010-es kiadású kötetének javított kiadása. A kiadvány elsődleges célját tekintve a benne közölt honvédelmi ismereteket a katonai képzésben résztvevőkkel kívánja megosztani, ennek értelmében az Oktatási Hivatal tankönyvvé nyilvánította a művet.

A kötet öt fő fejezetről áll, melyek kisebb, tanegységként is értelmezhető tartalmi egységekre oszlanak. Minden esetben a részegység elején keretbe rendezett vázlatos kérdések formájában vezetik fel a tárgyalandó témát, majd másik keretben egyéni vagy csoportos feladatokat adnak a kérdéskör problematikájának jobb megismerése végett. A részegységek ugyancsak feladatokkal zárulnak, melyeket a már megszerzett információ fényében kell megoldani, majd vázlatos összefoglaló zárja az egyes tartalmi egységeket. A kötetben ezeket a keretes írásokat minden esetben azonos módon jelzik, teli színnel kitöltött szövegdobozban olvashatóak. A felvezető kérdéseket sötétzöld, az előzetes feladatokat narancs, az utólagos feladatokat barna, míg az összefoglalást szürke színű kitöltés jellemzi. A fenti színkódok ismeretében a kötetet bárhol felcsapva könnyen tájékozódhat az olvasó a tartalmi egységek között. A törzsszöveg egyhasábos szerkesztésű, jól tagolt, több száz fotóval és grafikus illusztrációkkal van ellátva. Minden fejezetet és nagyobb részegységet ismétlő foglalkozás néven absztrakt zár.

Az első, a kötet fejlécében halványzölddel jelzett „A” jelű fejezet Magyarország biztonság- és szövetségi politikáját tárgyalja három nagyobb részegységre bontva. Az első „A Magyar Köztársaság biztonságpolitikai környezete” címet viseli, az alábbi témák mentén: biztonsági kihívások a világban, a globalizáció és annak hatásai, a hazánkat fenyegető biztonságpolitikai tényezők és kockázatok, a Magyar Köztársaság Nemzeti Katonai Stratégiája, a NATO létrejötte, bővítésének állomása, a NATO fontosabb szervei és működésének jellemzői, a NATO feladatai a XXI. század első évtizedében, a terrorizmus elleni küzdelem, az Európai Unió létrejötte, bővítésének állomása, az Európai Unió biztonság- és védelempolitikája, az Európai Unió válságkezelő tevékenysége, valamint az ENSZ tevékenysége a válságövezetekben. A fenti, Tóth Péter által szerkesztett részegység számos definíciót tartalmaz, kronológiákkal, rövidítések feloldásával segíti a tájékozódást. A fejezet második nagyobb egysége a Magyar Honvédség felépítésével, szervezetével foglalkozik Téglási József alezredes szerkesztésében, az alábbi egységeken keresztül: a Magyar Honvédség felépítése

és vezetése, a katonai kötelékek jellemzői, a harci erők felosztása és feladatai, a harci támogató erők felosztása és feladatai, a harci kiszolgáló-támogató erők felosztása és feladatai, a szerződéses katonák kiképzése, a Magyar Honvédség részvétele NATO-missziókban és a Magyar Honvédség részvétele az ENSZ békefenntartó misszióiban. A jogszabályi hivatkozásokkal és katonai definíciókkal ellátott egységben Magyar Honvédség harci szervezeteinek karjelzései is fellelhetők. A fejezet harmadik, záró egysége korunk háborúinak jellemzőit ismerteti ugyancsak Téglási József tollából. Kitér a modern háborúk jellemzőire, bemutatja egy amerikai szárazföldi zászlóalj felépítését és jellemző vonásait, ismerteti a különleges egységek jellemzőit és feladatait és a modern haditechnikai eszközöket. Ez az egység kitér a fegyvernemek sajátosságaira, valamint számos konkrét műszaki adatot is tartalmaz.

A második, a kötet fejlécében vörössel jelzett „B” jelű fejezet a térkép- és tereptani alapismeretek elsajátítását tűzte ki célul a mű olvasói elé. Ez a fejezet ugyancsak három egységből áll, melyek közül az első a terep alkotóelemeit, valamint a terep- és tájtípusokat mutatja be. Ezt követi a térképismerettel foglalkozó részegység, ahol a vetületi alapismeretek mellett az UTM vetület koordináta-rendszerével, a földrajzi koordináta-rendszerrel, az MGRS azonosító rendszerrel és a GEOREF azonosító rendszerrel is megismerkedhetnek az olvasók. Az alfejezet tartalmazza továbbá az egyezményes jeleket és jelkulcsokat, valamint kitér a domborzat ábrázolására a topográfiai térképeken és a topográfiai térképek szelvényezésére is.

A fejezet záró egysége a terepen történő tájékozódás technikáit mutatja be, melyben a terepi tájékozódás alapjai és a terepen történő térképes tájékozódás mellett szóba kerül a globális helymeghatározás elve és a GPS gyakorlati alkalmazásának számos lehetősége is. A gazdagon illusztrált fejezet teljes egészében dr. Kállai Attila alezredes munkája.

A kötet legerjedelmesebb „C” jelű, a fejlécében fűződdel jelzett fejezete az általános katonai ismeretekkel foglalkozik. Az első nagyobb részegységben Téglási József az általános harcászati alapfogalmait veszi számba, definiálja a harc fogalmát és kategóriáit, a támadás és a védelem alapjait, valamint részletesen bemutatja a katonák tevékenységét a harcmezőn. A következő alegységet ugyancsak Téglási alezredes jegyzi, ebben a részben a béketámogató műveletek alapjaival ismerteti meg az olvasót. A fenti szakaszban a béketámogatás kialakulásán és feladatainak bemutatásán, valamint a nem háborús műveletek felosztásán és jellemzésük ismertetésén túl a békefenntartó eljárásokkal foglalkozik behatóan a szerző. Ezt követően az azóta tragikus balesetben elhunyt Makalicza József alezredes ismerteti a löelmélet alapjait, mely során a lövészlőszer felépítésén és jellemzőin, valamint a lövedék röppályájának elemlein kívül magának a lövésnek az elméletével is megismerteti az olvasókat. A Nyulászi Tamás százados által jegyzett túlélési ismeretekkel foglalkozó részegység talán az egyik legszínesebb része a műnek. Itt a túlélés alapelveinek ismertetésén túl megtudhatja az olvasó azt is, hogy lehet felkészülni a rendkívüli helyzetekre. Olyan konkrét túlélési praktikák is elsajátíthatók a fejezetben, mint a menedékkészítés, a tűzgyújtás és a víznyerés módszerei, az élelemszerzés a természetből, vagy az álcázás és rejtőzködés szabályai. A gazdagon illusztrált tartalmi egység a túlélőkészlet összeállításától az élelem elkészítésének szabályáig számos fontos konkrétumra is kitér. Ezt követi az ABV védelmi alapismeretek című részegység dr. Berek Tamás mk. őrnagy összeállításában. Itt a nukleáris fegyverek általános ismertetésén túl az atomrobbanás pusztító tényezőit, a biológiai harcanyagok jellemzőit és felosztását, a biológiai harcanyagok hatását és alkalmazását, valamint a vegyi fegyverek általános jellemzőit és felosztását mutatja be a szerző, aki kitér a mérgező harcanyagok élettani hatásaira is, valamint ismerteti a védekezés lehetőségeit az ABV fegyverek hatásai ellen. Ezt követően a fejezet haditechnikai ismeretekkel folytatódik, ahol Makalicza József a Magyar Honvédségben rendszeresített fegyverekkel és technikai eszközökkel ismerteti meg az olvasókat. Részletesen kitér az AK-63D gépkarabély, a 96M P9RC Parabellum pisztoly, a 96M NF támadó kézigránát valamint a 93M NF védő kézigránát részreire, működésére és jellemző adataira. Jellemzi a T-72-es harckocsit és fegyverzetét, kitér a BTR-80A gyalogsági harcjármű rendeltetésére, valamint bemutatja a JAS-39 Gripen vadászpilóta gépet és a MI-24D harci helikopter jellemzőit és technikai adatait is. A fejezet a dr. Szarka Gábor alezredes (utóbb ezredes, napjainkban a HM kabinetfőnöke) által jegyzett, alaki felkészítéssel foglalkozó tartalmi egységgel zárul. Itt a szerző bemutatja az egyenruha történetét és szerepét a különböző korokban, továbbá az alaki tevékenység kialakulását és jelentőségét a katonák kiképzésében. Megismerteti az alakiság fogalmát, kitér a katonai rend és fegyelem jelentőségére.

Ezt követik fotókkal illusztrálva az alaki mozdulatok állóhelyben, egyénileg és a tiszteletadás, a jelentés és jelentkezés szabályai. Bemutatja a katonai kötelek kialakulását és fejlődését, a raj sorakoztatásának szabályait, a mozgásmódokat kötelekben, valamint a katonai rendezvényeket és azok alaki tartalmát.

A „D” jelű, a fejlécében narancssal jelölt fejezet „A Magyar Köztársaság honvédelme, szerződéses katonák a Magyar Honvédségben” címet viseli. A fejezet első nagyobb részségében dr. Bódi Stefánia a honvédelem rendszerét, a honvédelmi kötelezettségek tartalmát, és a Magyar Honvédség személyi állományát mutatja be. Itt kerülnek tételesen bemutatásra a szabályozás szintjei, a törvények, a miniszteri rendeletek, a helyi szabályzók és az Alkotmány előírásai a honvédelemről, valamint a minősített időszakok jellemzői is. A részegység a honvédelem rendszerének felépítésével, a védelmi bizottságok feladataival és a honvédelmi kötelezettségek tartalmának ismertetésével folytatódik. Kitér a Magyar Honvédség feladataira, a Magyar Honvédség személyi állományának összetételére és a honvédségi jogviszony sajátosságaira is. Bemutatja a hivatásos, a szerződéses, az önkéntes tartalékos, és az ösztöndíjas hallgatói jogviszonyok jellemzőit, ezek létrejöttének és megszűnésének feltételeit. A fejezet második, nagyobb tartalmi egysége a Magyar Honvédségben szolgáló szerződéses katonák életét mutatja be. Ismerteti a katonák feladatait és köteleseit, valamint a katonai rendfokozatokat, melyeket a fegyvernemek színjelzései mellett grafikus táblázatban is ábrázol. Bemutatja a szabályzat szerinti élet és napirend fontosságát, melyet a MH Ludovika Zászlóalj és az MH Központi Kiképző Bázis napirendjével szemléltet. Közli az alegységszintű szolgálatok feladatait, a függelmi viszonyok tartalmát, a parancs jellemzőit és a katonai udvariasság szabályait. Részletesen tárgyalja a katonák járandóságait, biztosításuk általános szabályait, az elhelyezésükre, étellemezésükre, ruházatukra és illetményükre vonatkozó szabályokat. Ismerteti az aktuális illetményalap összegét, melyhez a beosztási illetmények és rendfokozati illetmények szorzószámait, valamint az illetménypótlékok szorzóit táblázatban közli, melyek alapján pontosan kiszámolhatóak a katonák illetményei és pótlékai. A fejezet utolsó nagyobb tartalmi egysége a hadijogi alapismereteket tárgyalja, mely az előző fejezetrészhez hasonlóan dr. Czank László ny. alezredes munkája. Ismerteti a hágai és a genfi egyezmények létrejöttét és tartalmát, a harcosok, a zsoldosok, a kémek és a terroristák jellemzőit és a hadifoglyokkal való bánásmód szabályait. Hangsúlyozza a polgári lakosság védelmének fontosságát, szabályait. Szót ejt a hadviselés eszközeinek szabályozásáról és definiálja a háborús bűncselekmények fogalmát, néhány konkrét példát felhozva a II. világháború óta elkövetett háborús bűnökre.

Az „E” jelű, a fejlécében lilával jelölt utolsó, egészségügyi ismereteket tárgyaló fejezet teljes egészében Mihályi László százados munkája. A szerző a sérültek kimentése kapcsán taglalja a feladatokat a baleseti helyszínen, ismerteti a sérültek osztályozásának kritériumait, a sérültek kimentésének szabályait és sorrendjét, és a sérültek és betegek mozgatását, fektetési módjait. Az újraélesztés kapcsán ábrákkal illusztrálva mutatja be az eszméletlen sérültek vizsgálatát és az újraélesztés végrehajtásának módszereit, technikáit. A vérzéscsillapítás kapcsán részletesen foglalkozik az artériás és a vénás vérzések ellátásával, valamint ismerteti a törések és ízületi sérülések ellátásának technikáit. A fejezet a sérült katonák NATO elvek szerinti harctéri ellátásának bemutatásával zárul.

A kötet végén a tananyagban tárgyalt új szakszavak felsorolása, valamint a tartalomjegyzék olvasható.

A mű azon túl, hogy teljes mértékben megfelel a tankönyvi funkcióinak, jól használható kézikönyvként nyújthat segítséget minden magyar katonának, a Magyar Honvédség kötelekében dolgozó kormánytisztviselőnek, közalkalmazottnak, illetve minden, a Magyar Honvédség és a honvédelem iránt érdeklődő civil polgárnak is. Bár néhány jogszabályi változás miatt nem tekinthető már teljesen aktuálisnak a kötet, így is a legteljesebb körű tájékozódást biztosítja a téma iránt érdeklődőknek.

A kötethez munkafüzet is készült (*Czank László* [et al.]: *Katonai alapismeretek – Munkafüzet*. Budapest, 2012. 159 o.), valamint a www.katonasuli.hu weboldal tankönyv menüpontja alatt bárki számára online elérhető.

Kiss Balázs